

MEDEYA OBRAZIDA QASOS VA ADOLAT TUSHUNCHASI.

To‘lanova Arofatxon

Farg‘ona davlat universiteti. Filologiya fakulteti . Filologiya va tillarni o‘qitish o‘zbek tili yo‘nalishi 1-bosqich talabasi

Annotatsiya. *Mazkur mavzuda qadimgi yunon dramaturgiyasining yorqin namunalaridan biri bo‘lgan Medeya obrazida qasos va adolat tushunchalarining badiiy ifodasi tahlil qilinadi. Asarda Medeya shaxsiy xiyonat va adolatsizlikka qarshi keskin munosabat bildiradi, uning qasos olishga intilishi insoniy hissiyotlar, onalik tuyg‘usi va aql o‘rtasidagi ziddiyatni ochib beradi.*

Qasos motivi orqali muallif Evripid inson ruhiyatining murakkab qirralarini, adolat esa jamiyat va shaxs o‘rtasidagi muvozanatni ifodalaydi. Mavzuda qasos va adolat o‘rtasidagi chegara, ularning axloqiy va falsafiy jihatlari hamda inson hayotidagi o‘rni yoritiladi. Shu orqali asar zamonaviy o‘quvchiga ham dolzarb axloqiy savollarni taqdim etadi.

Kalit so‘zlar: *Medeya, Qasos, Adolat, Xiyonat, Qadimgi yunon dramasi, Evripid, Inson ruhiyati, Onalik tuyg‘usi.*

Аннотация. *Данная работа анализирует художественное выражение концепций мести и справедливости в образе Медеи, одного из самых ярких примеров древнегреческой драмы. В произведении Медея выражает резкую реакцию на личное предательство и несправедливость, а её стремление к мести раскрывает конфликт между человеческими эмоциями, материнскими чувствами и разумом.⁴⁰*

Через мотив мести автор Еврипид выражает сложные аспекты человеческой психики, а справедливость — это баланс между обществом и индивидуумом. Работа освещает границу между мстью и справедливостью, их моральные и философские аспекты, а также их место в человеческой жизни. Таким образом, произведение также поднимает актуальные моральные вопросы для современного читателя.

Ключевые слова: *Медея, Месть, Справедливость, Предательство, Древеческая драма, Еврипид, Моральный конфликт, Материнство.*

Annotation. *This topic analyzes the artistic expression of the concepts of revenge and justice in the image of Medea, one of the brightest examples of ancient Greek drama. In the work, Medea expresses a sharp reaction against personal betrayal and injustice, and her desire for revenge reveals the conflict between human emotions, maternal feelings and reason.*

Through the motive of revenge, the author Euripides expresses the complex aspects of the human psyche, and justice is the balance between society and the individual. The topic

⁴⁰ Medeya — Toshkent: Yangi asr avlodi, 2012. — 5–120-betlar.

highlights the boundary between revenge and justice, their moral and philosophical aspects, and their place in human life. Through this, the work also presents relevant moral questions to the modern reader.

Keywords: *Medea, Revenge Justice, Betrayal, Ancient Greek drama, Euripides, Human psyche, Motherhood.*

Kirish

Mazkur mavzu qadimgi yunon tragediyasining eng muhim namunalari qatoriga kiruvchi Medeya obrazi orqali insoniy tuyg'ular, axloqiy ziddiyatlar va adolat masalalarini chuqur tahlil qilishga bag'ishlanadi. Ushbu obraz Evripid tomonidan yaratilgan mashhur tragediyada markaziy o'rinda turadi va u orqali muallif qasos, adolat, xiyonat hamda inson ruhiyatining murakkab qatlamlarini ochib beradi.

Medeya obrazining umumiy tavsifi Medeya – bu kuchli, aqlli, lekin hissiyotlarga boy ayol obrazi. U Kolxidadan kelgan sehrgar malika bo'lib, Yason bilan sevgi orqali bog'langan. Yason Medeyaning yordamida oltin junni qo'lga kiritadi va keyinchalik uni tashlab, boshqa ayolga uylanishni tanlaydi. Aynan shu xiyonat Medeyani qasos olishga undaydi.

Medeya obrazi orqali quyidagi jihatlar ko'rsatiladi: Ayolning sevgi va sadoqat hissi Xiyonatga nisbatan keskin munosabat

Ruhiy iztirob va ichki kurash Qasos olishga olib keluvchi ijtimoiy va shaxsiy omillar

Qasos tushunchasi Medeya obrazida Qasos – bu asarda asosiy harakatlantiruvchi kuch hisoblanadi. Medeya xiyonatni kechira olmaydi va Yason hamda uning yangi oilasiga qarshi dahshatli qasos rejasini tuzadi.

Qasosning asosiy ko'rinishlari: Yasonning yangi kelinini zaharlash Podsho Kreonning qizini yo'q qilish Eng og'ir qadam – o'z farzandlarini o'ldirish

Bu harakatlar Medeyaning hissiy holatini va qasosning insonni qanchalik tubanlikka olib tushishi mumkinligini ko'rsatadi.

Qasos tushunchasi quyidagi muammolarni ochib beradi:

Adolat bilan qasos o'rtasidagi farq Insonning ichki nazoratni yo'qotishi Qasosning halokatli oqibatlarini Axloqiy chegaralarning buzilishi Adolat tushunchasi va uning talqini Asarda adolat tushunchasi murakkab va ziddiyatli tarzda yoritiladi. Medeya o'zini adolatni tiklovchi shaxs sifatida ko'radi, chunki u xiyonatga javob qaytarmoqda. Ammo uning harakatlari jamiyat va axloqiy me'yorlarga zid.

Adolatning ikki xil talqini mavjud: Shaxsiy adolat – Medeya uchun bu xiyonatga javob qaytarish va o'z sha'nini himoya qilish

Ijtimoiy adolat – jamiyat qoidalari asosida adolatni ta'minlash

Bu ikki tushuncha o'rtasidagi qarama-qarshilik asarning markaziy g'oyasini tashkil etadi.[1:10]

Medeyaning ruhiy olamida kuchli ichki ziddiyat va qarama-qarshi hissiyotlar to'qnashuvi mavjud.

Ona sifatida farzandlariga mehr Qasoskor sifatida ularni yo'q qilish istagi

Bu konflikt quyidagi savollarni yuzaga keltiradi:

Sevgi ustunmi yoki qasosmi?

Onalik hissi qanchalik kuchli?

Adolat qachon qasosga aylanadi?

Natijada Medeya qasos yo'lini tanlaydi, bu esa tragediyaning eng fojiali nuqtasidir.

Qasosning oqibatlari Medeyaning qasos harakatlari quyidagi natijalarga olib keladi:

Yasonning ruhiy izdan chiqishi va ma'naviy yemirilishi

Beg'araz odamlarning halok bo'lishi

Medeyaning o'zi ham baxtsizlikka mahkum bo'lishi

Insoniy qadriyatlarining yemirilishi

Qasos hech qachon haqiqiy adolatni ta'minlamaydi, aksincha yangi adolatsizliklarni keltirib chiqaradi. Asarda quyidagi falsafiy masalalar ko'tariladi:

Insonning axloqiy tanlovi Qasos va kechirim o'rtasidagi kurash

Medeya obrazi orqali muallif inson tabiatining murakkabligini ko'rsatadi. Medeya obrazi bugungi kunda ham dolzarb:

Oilaviy munosabatlardagi muammolar

Xiyonat va uning oqibatlari

Ayol huquqlari va ijtimoiy mavqei

Ruhiy bosim va stress Asar zamonaviy jamiyat uchun axloqiy saboqlar beradi.

Yevripidning "Medeya" tragediyasida qasos va adolat tushunchalari murakkab ruhiy ziddiyatlar ustiga qurilgan. Medeya erining xiyonati va oilasini tashlab ketishidan g'azablanib, o'z intiqomini "oliy adolat" deb biladi. U o'z sha'nini himoya qilish va yetkazilgan og'ir ma'naviy jarohat uchun qasos olish maqsadida o'z farzandlarini ham qurbon qiladi, bu esa adolat talabini haddan tashqari shafqatsiz intiqomga aylantiradi. [2:15]

Medeya obrazida qasos va adolatning asosiy jihatlari: Shaxsiy Qasos Medeya uchun xiyonat — bu shunchaki oilaviy nizoga emas, balki uning o'zini butunlay yo'q qilishga urinishdir. U Yasondan qasos olishni o'zining buzilgan huquqlarini tiklash, ya'ni adolatni qayta o'rnatish deb hisoblaydi.

Medeya o'z harakatlari bilan jamiyat va xudolar qonunidan ustun turishga intiladi, bu esa uning "adolat"ini tragik qurbonliklarga (farzandlar o'limi) olib keladi.

Tragediyada qasos hissi nafrat, rashk va cheksiz alam bilan oziqlanadi, bu esa Medeyani oddiy ayoldan qasoskor malikaga aylantiradi. Medeya — yunon jamiyatida begona (outsider) hisoblanadi. U boshqa yurtdan kelgan ayol bo'lib, bu holat uning huquqiy va ijtimoiy himoyasini zaiflashtiradi.

Shu nuqtai nazardan, uning qasosi shaxsiy emas, balki tizimga qarshi kurash sifatida ham talqin qilinadi.

Asarda qasos insonni vaqtinchalik qoniqtirishi mumkin bo'lsa-da, u haqiqiy adolatni ta'minlamasligi, aksincha yangi adolatsizliklarni keltirib chiqarishi yaqqol ko'rsatiladi.

Medeya obrazida ona tuyg'usi, sevgi, g'azab

va qasos o'rtasidagi ichki kurash inson ruhiyatining naqadar murakkab ekanini ifodalaydi.

Shu bilan birga, asar shuni anglatadiki, adolat faqat qasos orqali emas, balki sabr, aql va insoniy qadriyatlar orqali qaror topishi mumkin. Medeya obrazi bugungi kunda ham insonlarni o'z hissiyotlarini boshqarishga, adolat va qasos o'rtasidagi farqni anglashga undovchi muhim badiiy-falsafiy manba bo'lib xizmat qiladi.

Medeya obrazi qasos va adolat tushunchalarining murakkab va ziddiyatli ifodasini yaqqol namoyon etadi. U o'ziga va farzandlariga nisbatan qilingan xiyonatni shunchaki shaxsiy og'riq sifatida emas, balki insoniy sha'n va adolatga qarshi jinoyat sifatida qabul qiladi. Shu sababli uning qasosga intilishi hissiy impuls emas, balki ichki adolat tuyg'usining keskin namoyonidir.

Asarda adolat va qasos o'rtasidagi chegara juda nozik ekanligi ko'rsatiladi. Medeyaning harakati tashqi tomondan qasos sifatida ko'rinsa-da, uning ongida bu harakat adolatsizlikka qarshi javob sifatida asoslanadi. Shu bilan birga, uning qilmishlari insoniy axloq va onalik tuyg'ulari bilan to'qnash kelib, fojiali oqibatlariga olib keladi.

Medeya obrazi orqali muallif qasos va adolat o'rtasidagi murakkab munosabatni ochib beradi. Bu obraz insonni o'z qilmishlari ustida chuqur o'ylashga, adolat va qasos tushunchalarini bir-biridan ajratib ko'rishga undaydi hamda hissiyot va aql o'rtasidagi muvozanatni saqlash zarurligini ta'kidlaydi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Medeya obrazi orqali qasos va adolat tushunchalari o'rtasidagi murakkab va ziddiyatli munosabatlar chuqur ochib beriladi. Evripid tragediyasida Medeya xiyonat va adolatsizlikka qarshi qasos orqali javob qaytaradi, biroq bu yo'l uni yanada og'ir axloqiy va ruhiy fojiaga olib keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Medeya — Toshkent: O'zbekiston, 2015. — 10—betlar.
2. Jahon adabiyoti tarixi — Toshkent: O'zbekiston, 2015. — 15—betlar
3. Antik tragediya va uning xususiyatlari — Toshkent, 2018.
4. Poetika — Toshkent: Yangi nashr, 2016. — 7—160-betlar.
5. Medeya — Toshkent: Yangi asr avlodi, 2012. — 2015.
6. Antik adabiyot va uning janrlari — Toshkent: Tafakkur, 2014.

7. Pedagogik texnologiyalar — Toshkent: Fan va texnologiya, 2017.
8. Adabiyot nazariyasi asoslari — Toshkent: Tafakkur, 2019.
9. Adabiyot va axloqiy qadriyatlar — Toshkent: Ilm-ziyo, 2020.
10. Jahon adabiyoti durdonalari — Toshkent, 2012.
11. Adolat tushunchasining falsafiy talqini — Toshkent, 2021.

